

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число—5 коп.
За-кардон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Авторі рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінювати статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВоду надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попередю тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

Чо 7.

12 (25) Лютого.

1912 рік.

ЗМІСТ: Передовий, Авіація в 1911 році; З нашого життя; Історія
повторюється; Ще брехня на українство; В наших Карпатах; Лист із-за По-
рогів землякам (фельетон); Ілюстрація: Салон авіаційної вистави.

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троїцького п. б. Кальфа

Телеф. № 28—62. ОДЧИНЕНА Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди

Паровий опал, електричне освітлення, ванни, телефони. Вміють розмовляти на
чужинних мовах.

Комісіонери до всіх поїздів Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно,
взлічуючи плату за освітлення та білизну.

Велика знижка воякерам та по-місячно.

8—6

12 Лютого 1912 р. Харьків.

Поважаний російський діяч, із відомим іменем,
надіслав нам листа, де висловлюючи свою принци-
пальну згоду з становищем нашої часописі в оцінці
протиукраїнського виступу Струве, запрошує україн-
ців і росіян бути більш терпимими „за для улашту-
вання наших відносин“.

Запросини сі ми охоче приймаємо, але вважаємо
справедливим поставити виразне й ясне питання: в
чім добачає шановний російський діяч нетерпимість
з боку українського народу або української інтеліген-
ції? Які факти, вчинки чи події свідчать про нашу
нетерпимість нині або в недалекій чи навіть в дале-
кій старовині? Хіба не займаємо ми і тепер і попе-
реду тільки становище оборонне проти нападів? Чи не
дивляться на нас ще й тепер нація польська й на-
ція російська як на „нижчу расу“ і чи не вважають
обидві ті нації нашу національну територію за при-
значену їм від Бога для цілей їхньої колонізації чи
культуртрегерства? Хіба не взяли ті обидві нації вели-
чезну данину з нашого народу: духову й матер'яльну?
І хіба в заплату за те не принесли вони нам поне-
волення та зневаги? І, найголовніше, в чім хоч те-
пер виявляють ті обидва народи бажання загладити
заподіяні нам кривди та шкоди? Хіба не керує ними
в відносинах до нас найгрубший, найприкріший на-
ціональний егоїзм? І хіба не бачимо ми, що саме тоді,
як Меньшикови та Струве та Дмовські (не згадуючи
вже про галицьких плянтаторів)—голосно накликають
на український народ усе нові тай нові можливі скор-
піони, саме тоді російські й польські поступові шари

злочинно мовчать, наче нічого не добачають і не до-
чувають. А хіба не відомо, що *qui tacet, consentiri vi-*
detur? Хіба не має підстави українство думати, що
коли поступовці польські чи російські мовчать, то
значить в глибині душі вони солідаризують із гака-
тистичними заходами й ділами джінгоїстів на згубу
українського народу!

Чом мовчать поступовці? Чом не протестують
вони проти діяльності Струвих? Хіба ж се не на їх
очах робиться? Коли одна людина бачить, як другу
зв'язану людину гризуть гієни та шакали, а проте не
обороняє її, хоч може се зробити, то хіба не маємо
права сказати, що вона морально допомагає гієнам та
шакалам? Ніхто не може знати, що є в душі людини
тієї, яка „умила руки“ замість оборонити, але кожен
бачить її „мовчазну згоду“ на те, щоб гієни та шакали
їли зв'язану людину...

Так і в справі відносин до нас поступовців росій-
ських. Кожен українець, бачучи діла Струвих, Старосель-
ських, Стаховичів та Родічевих й не бачучи, щоб вони—
викликали різкий опір з боку поступових течій, при-
ходить мимоволі до розпучливої думки, що ціла ріж-
ниця між ними тільки та, що ті *вже* роблять і говорять,
а інші *ще* мовчать. Чому мовчать? Нащо мовчать?
Адже вони повинні-б говорити! І хоч дуже гірка та
важка, але тільки одна може бути відповідь: Пасивні
мовчать, щоб не перешкоджати активним в їх роботі!
Мовчать, бо се їм підказує національна солідарність...
Само сабою розуміється, що є благородні, гуманні
душі, яким се болить, які страждають від цього. Але...
але нехай же вони голосно кричать про кривду. Нехай
закликають не гноблених, але гнобителів до терпи-
мости та людяности, гнобленим же хай додають віри
в оборону. Бо коли в боротьбі на смерть, хтось кличе
лежачого і вже знесилоного, аби був „терпимий“ до
гнобителя, той явно помагає переможцеві й відбирає
останні сили в переможеного...

Наші відносини до цілого російського народу все
прихильні, а з поміж шарів російського народу наші
сімпатії на боці поступовців, але, на жаль, наша лю-
бов одностороння, бо ми зовсім не користуємось сімпа-
тіями й з їх боку. Може се явище з відносинами до
нас російських поступовців—наслідок нерозуміння
або незнання, але може се й укрита ворожнеча чи не-
прихильність?

Найгірше те, що вороги гвалтують, а приятелі
(коли вони, справді, в нас є)—мовчать.

Озвіться, приятелі! Зазначте виразно ваше становище відносно нас і голосно осудіть вчинки наших ворогів.

Дайте нам змогу вірити й знати, що там, де йде про культурний розвит і духове визволення нашого народу, ми знайдемо справжню підтримку у російських поступовців хоч словами, коли не ділами.

Либонь, ми не вимагаємо занадто багато!...

В. Мореховець.

Авіація в 1911 році.

(З нагоди Парижського Авіаційного Салону)

В кінці Грудня відбувся в Парижі Третій Авіаційний Салон по офіційному 3-е Exposition internationale de locomotion aërienne. Багато наїхало в Париж чужинців з усіх країн світу, не мало було й з Росії—всіх кортіло подивитися на останні новини, всім хотілося довідатися, що нового утворено для авіації славетними французькими конструкторами; бо й справді в 1911 році авіація робила просто чудеса... Авіатори Фурні й Годе (Fourny, Gode) літають по 8 та 11 годин не злізаючи з аероплана й перелітають по 730—740 кілометр.; Гарро (Garros) літає по за хмарами на висоті 4250 кілометр.; Вейман (Weumann) у трьох літає швидше, як 116 кілометр. за годину; Дідьє (Didier) переліта з аеродрома на аеродром і на протязі 8 місяців робить близько 10000 кілометр. Сенатор Реймонд (Reymond) подорожує в аероплані й літає до своїх приятелів в гостини, переліта з горіда в город по ділах. В південній Африці (Капленд) в місцевостях, де дуже перешкоджають гори, пошту перевозять в аероплані авіатор Лівінгстон (Livingstone) та інші.

Авіація, се б то «бездоріжжя» по латині, тим і чарує, в тім її велика культурна вага, що у людини вирости крила, що людині зробилося можливим прудко й просто, без доріг—навиростець, як то кажеться, літати в повітрі; тільки сього йому й бракувало...

Людині завжди, з самого початку її існування, дивлячися на птиць, кортіло відірватися від землі й полетіти. Перший авіатор безперечно був бідний Ікар, який вбився, пробуючи перший аероплан, зроблений його батьком Дедалом; Овідій, переказуючи сей випадок, дуже його поетизує й надає йому такі форми, що він починає зватися міфом тоді, як на мою думку—се просто факт. На мою гадку Ікар вбив-

О. Катренко.

Лист із-за порогів землянам.

Впало мені якось мандрувати на територію нашого колишнього славетного, незабутнього Запоріжжя. Славетного, та ще й незабутнього, так кажу я ще і підкреслюю це. Нехай-же що не кажуть про те наше колишнє оригінальне кубло Козацьке, нехай історики свої й сусідні, прихильні і ні, як не виявляють чи то на підставі власної тямки, чи по документах там яких, усякі негативні його риси, але вже одно те, що то було кубло широкого притулку за для всього приниженого, покривдженого, пригнобленого і приганьбленого люду цілої України, та хіба тільки її однієї? Навіть чи не цілої слав'янщини, ще більше, чи не всіх навіть християнських сусідів, роблять Запоріжжя великою історичною соціальною організацією, до якої ймення незабутнього і славетного не то що, а так і прилипа.

Сів я на пороплав «Українець» (є такий) біля міста Олександрівського та й поплив на низ.

ся через те, що у його або щось нагло поломилося, або не вмів ще сідати, бо се, як відомо, найтрудніша річ і наші селяни дуже влучно кажуть: «добре літає та погано сідає».

Школа Піфагора дуже цікавилася питанням динамічного літання при допомозі крил і робила математичні дослідження в цьому напрямку; Архита, винахідця штурпа й блока, вигадав змія—правдивого аероплана, в якому русій (мотор) заміненний шворкою і ся наукова річ перейшла тисячоліття й переходилася до наших часів, яко дитяча іграшка.

Коли людина роздобулася о стільки на технічні знання, що змогла вже літати й літала, як то зробив в 66 році по Христі, за царя Нерона, якийсь Сімон який і вбився на Римському форумі, надійшла зміна урядової релігії й нова заборонила всякі спроби літання, вважаючи се за втручання в сфери божества. Тільки що народжена авіація, замерла дуже надовго. Тільки Леонардо да Вінчі зважився взятися до авіації; він зробив парашут, який і досі вживається ні краплі не змінений, а далі придивляючися до літання птиць, впорядив таку машину, що можна було літати лежачи на череві й махаючи крилами; машина здалека робила враження кажана; Да Вінчі робив іспити літання у Франції в присутності короля і вбив свого служку, якого примусив літати після себе.

Далі геній творчости людини був зовсім збитий на бік аеронатику, се б то балонами, які надуті легким газом, летіли вгору й тягли за собою чоловіка в корзинці; попервах людина була совсім задоволена—вона літала. Але дуже скоро людина розчарувалася в тім літання; вона побачила, що не вона літає в повітрі, а вітер носив її в повітрі по своїй волі. Людина почала мріяти про машину, яка б могла дати їй спроможність літати з тим балоном в повітрі не туди, куди його гнав вітер, а туди, куди людині хотілося. На людей, які не кидали ідеї динамічного літання, дивилися навіть, як на божевільних.

Ідея авіації воскресла зовсім не давно й завдяки німецькому інженерові Лілієнталеві й французькому Шанюттові (Chanute), який давно перебрався до Америки й став американцем.

Приглядаючися до птиць, які злітають на землю не махаючи крилами, а неначе падають розіп'явши крила, обидва інженери—далеко один од одного, провадили іспити з планерами, се б то з аеропланами без русія, на яких вони злітали з бугрів та невисоких гір на діл й підглядали закони руху в повітрі.

Користуючися з тих законів, французькі та американські конструктори один одного попережуючи почали будувати пла-

І от, чималенько не допливаючи до Никополя, капітан «Українець» (примітно було що він не по звичці вже своїй) звернув нашу спільну увагу, що серед Дніпра у одному місці вода крутиться. Це—сказав він нам,—чайка Запоріжська надні річки от тут лежить вже скільконадцять років, через віщо і вода от-о крутиться. Неодмінно колись та чайка була коло берега.

Дніпро-ж що-року частинами то туди, то сюди, як гадюка та згинається, крутиться, подається, й ось бач, чайка опинилася вже посередині його.—Ех додав він—якби це де закардоном, то вже давно-б витягли цю чайку, показували-б її людям, ще-б і гроші заробили-б, а у нас, бач, тільки і всього, що вода крутиться. Та й справді, хіба не так? Адже-ж ми українці, нівроку нам!...

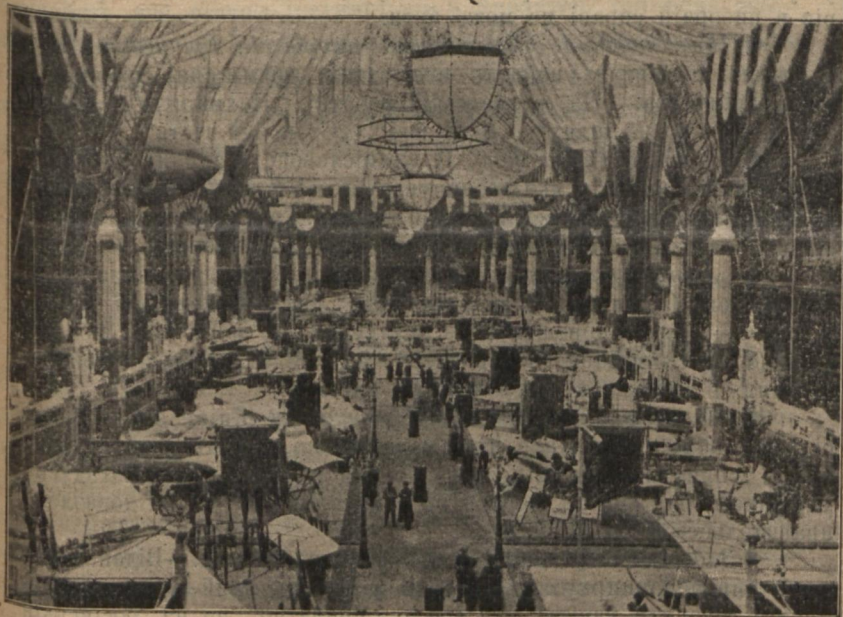
Та ось ще, мої добродії любенькі, чи знаєте ви хоч що-небудь, хоч мало—мало про сьогочасню цю землю колишню Запоріжську? А вона од вас ось яка недалеко. Тільки і всього, що день який або ніч яка, та й тут!.. Чи знаєте ви наприклад, хто і як живе тепер на цій землі і що залишилося на ній від старовини? Навряд щоб ви знали! Ви краще на Бородинське поле то що, поїдете дивитися ніж на своє

нери з рушіями, се б то вже аероплани, а незабаром інженер Луї Блеріо (Blériot) перелетів через Ламанш в Англію (25 Липня 1909).

25 Липня—се офіціальні хрестини авіації. Всьому світові стало видно, що авіація не є іграшка божевільних людей, а що у людини справді вирости крила. З сього дня авіація пішла наперед нечуваною ходою, конструктори та літунви неначе з цепу зірвалися.

В 1911 році ми робимося свідками надзвичайних подій: майже що-дня преса подає пові й нові відомости: ми бачимо подорож з Парижу в Мадрид, з Парижу в Рим, круговий подорож по західній частині Європи й т. д.

Здавалося, що побачити все нове, все те, що було зроблено для авіації й що дало її спроможність зробити такі велечезні кроки, здавалося, се все вкупі можна було найкраще побачити на виставці в Парижу, а через те треба неодмінно їхати до Парижа; так гадав я, так, мабуть, гадали й всі ті, що понаїздили оглядати словнозвісний Салон.

Салон умістився в величезному будинкові—Granol Palais і перше вражіння робить просто чарівне—французи вміють робити декорації. Архітектор Андрій Гране (André Grané) який разом є й секретарь комітету виставки, людина з культурною освітою й з великим смаком зробив Салон зо внішнього боку якимсь зачарованим замком.

рідне захочете глянути. Хіба-ж своє цікаве? Ех!.. Я ось де кілька літ вже живу у цій країні і за весь час нікого-ж, як є нікого з вас тут не бачив. Навіть ненароком нікого з вас тут не було.

Нічого ви не знаєте! Не знаєте і того, як тут тепер живуть нащадки тих славних Запорозжців, як вони гірко тут бідують: Земельки у них мало. Наймати—де її у панів, то 20—25 рублів за десятину беруть. Як і всюди з України, тягнуться і наші відсіля дуже густо на переселеніє, куди тільки можна. Така бідолашна доля! Але де біда, то там по всяк час і горілка. Ой-ой-ой, як вони її тут п'ють! Монопольок не постача. Через те в кожному селі, що не десята хата, то і потайний шинок, та ще й з вивіскою, з потайною: Це граблі на стрісі лежать. І як зубками до низу, то знай що тут горілка продається, а як зубками до гори, не вагаючися іди та купи.

Не знаєте ви, земляченьки і того, які тут колонії німецькі порозкидувалися, поразлягалися, пишно порозросталися. По 60 десятин землі на двір (на хозяйство) Німці без винятку всі мають. Іде німець, простісінський хлібороб, й огрядний він, гладкий, червонопикий, пан-паном! Сидить, напужившись,

Станди вкриті килимами чудового кольору й прикрашені штандарами в загальній гармонії з рештою.

Блискучий метал й палітура дерева просто сліплять очі. Коли ви схочете дістати якихсь пояснень, справа повертається цілком инакше. Огрядно виданий Catalogue officiel містить силу реклам і не подає ніяких пояснень, не одержете їх і на стандарх, на яких звичайно залишена тільки служба. Експоненти звертають увагу тільки на клієнтів, нехтуючи цілком решту й Л. Блеріо дуже одверто оголосив се, кажучи, що *exposition est très mauvaise, en majeure partie, les visiteurs ne sont pas des clients, les autres prennent des notes*... (виставка є дуже погана більша частина гостей не покупці, а другі роблять замітки...).

Французські конструктори майже всі зробилися страшенні консерватори—цупко держаться вироблених форм й до всього нового ставляться дуже вороже; але воно й зрозуміло, коли усунути на бік ідейний погляд і стати на грошовий ґрунт, якого нині, на жаль тримаються конструктори.

Придивляючися ще ближче, бачите, що авіація в зійшлїм році не дістала нічого дійсно нового від конструкторів; апарат (аероплан) залишився цілком такий, як був перед роком й літати на нїм не стало ні крихти безпечнїйше, як в десятиїм році; робиться цілком зрозумілим, що всі ті «вікторії» авіації—висота літання, далечинь й др., за які преса щоденно подавала на протязі одинадцятого року просто неймовірні відомости, залежать цілком від авіатора (літуна), який білпї при звичаївся літати на сіх хістких механічних птицях, і що конструктор ні в чім не спричинився до сіх поспіхів авіації. Після сього не трудно вже догадатися, через що конструктори так «гоняться» за більш-менш видатними авіаторами, які кажуть собі платити просто скажені гроші; через те, наприклад, аероплан Блеріо на военнїм конкурсї в Реймсі (Reims) не зміг навіт стартувати не маючи гарного пілоти, а машина, як відомо, не гірша від других.

Вважаючи на все, що казано, зрозуміло чого автоматична стабілізація, се б то самостійне, незалежне від авіатора, утримання рівноваги в повітрі, залишається й досі в досить кепському становищі й чотири апарати, які тільки було виставлено, просто загнано по кутках.

А треба знати, що без автоматичної стабілізації авіація ніколи не зробиться «практичною», се б то такою, якої б могли вживати й користуватися більш-менш всі шари суспільства; для військової служби, наприклад, авіаційні апарати цілком здатні й зараз, навіть в сучасному їх становищі, бо там зай-

на бричці, що коштує рублів 600—800, хитається в нїй, як в колісці. Коні в його запряжені тисячі! Наприклад, ось хоч-би колонія Хортиця, Вища Хортиця—та, що на острові нищою зветься. Місто, та й годі. Посередені колонії пам'ятник тому першому німцеві, що тут осівся. Крамниці, магазини, електричество! Хліви, стайні горять ним! Не знаєте ви і того, що ці німці тут родяться, виростають, живуть і вмірають, а що найбільше, балакати вміють тільки по своєму. Це не по нашому!

Всі вони до одного грамотні, але тільки по німецькому. Хіба тільки з сотки один де-що морочує по українському і вміє трохи писати по московському, та й то як! Один мені написав, наприклад, так: «Яъ доъ завтраъ будуъ уъ васъ» і т. і., то б то по його тямці усі московські слова повинні кінчатися на «ъ». Не знаєте ви і того, що що-року цілі потяги в осени тягнуть німецьку молодіж відсіля до Германії, найбільше до Прусії, отбувати військову повинність, бо більшість всіх німців—германські піддані. Одбувають вони ту повинність там і вертаються сюди до батьків своїх, до рідної землі своєї. Але вони німці і часто густо з малечку ще діток своїх у Германську солдатську уніформу одягають. З нашими людьми німці пово-

маються авіацією тільки спеціалісти, які нічого другого й не роблять. Для культурної служби авіація повинна зробитися такою, як автомобілізм зараз, се б то, щоб її послугою можна було користуватися майже безпечно й не роблячися до того вузьким спеціалістом; се може зробити тільки автоматизація захистних рухів при літання в вітер й досить вигідна й певна конструкція «візка до сідання» на землю (Chassis, Train d'atterissage), бо як відомо, сідати на землю—се найтрудніша річ; для сього людині треба ще виробити нове почуття, «почуття птиці», якого йому зараз майже цілком бракує, яко істоті несотвореної до літання.

Як на злість конструктори дуже мало звертають уваги на ці дві головні речі—се дуже виразно показав Салон і взагалі, я маю проказати за Блеріо, що «C'exposita est et tria manvazze», маючи звичайно на увазі цілком інше, як Блеріо.

Ми, українці, маємо свого Леонарда-да Вінчі—се селянин Ткаченко, який зробив собі крила й полетів, але йому не пощастило: коло станції Ічня крила йому поломилися, а як на те ще й не мав при собі паспорта, то й був арештований через урядника.

Ми дали й Фербера (Ferber) російської авіації, бо небіжчик Л. М. Мациевич († 24 Вересня 10 р.) був не тільки славетним літупом—він був ще й освіченим техніком (скінч. Х. Т. И. в 1902 році). Мациевич—се тяжка втрата як для російської, так і для всесвітньої авіації, а ще більш болюча втрата для України, бо се був вірний син—щирий громадський діяч.

3 нашого життя.

◀ 30-літній ювілей Марії Заньковецької. В Москві 5-го лютого в театрі рмітажі відбулося ювілейне свято Марії Заньковецької. Богато було прочитано привітань од різних укр. організацій, між иншим в святі брали участь теж і росіяне.

◀ В Москві вийшла перша книжка „Украинская жизнь“. Зміст її такий: Наши задачи. Украина и украинство (ст. проф. Мих. Грушевського). Гибель „Просвіти“. Украинский книжный язык и общерусская культура. Къ Холмскому вопросу. Судьба украинского слова. Изъ земской жизни на Украинѣ. Австрійская gaison d'état въ Галиціи. На текуція темы. М. П. Драгомановъ и „Вольное слово“. На Украинѣ и внѣ ея. Библиографія.

◀ Проект відкриття Художнього українського театру. „Южному кра'єві“ з Москви по телефону передають, що в Москві гостіє відомий артист Українського театру—А. Саксаганський, який вкупі з М. Заньковецькою виробляє проект заснування у Києві українського суто-художнього театру. Проект буде вироблено на

зразок Московського художнього театру. Ініціатор цієї справи надає велике значіння сьому театрові, який повинен повести до відродження української сцени.

◀ Вечір пам'яті Гребінки. 1-го лютого у Київському українському клубі відбулась вечірка з приводу 100-ліття з дня народження Є. Гребінки. Вечір складався з двох частин: реферата про літературну діяльність Гребінки, якого прочитала О. Косач і співів та декламації творів цього письменника.

◀ Шевченківський вечір у Полтаві. Полтавське товариство „Баян“ здобуло дозвіл упорядкувати традиційне Шевченківське свято у Полтаві 7 марта. Запрошуються на вечір визначні артистичні сили.

◀ „Польсько-українські переговори“. Український сеймовий клуб оповістив, що переговори Українців з поляками зірвано з вини польської сторони, яка використала українську уступчивість, не уступивши їм нічого. Клуб оповіщає, що ніяких нових переговорів в виборчій справі не може бути.

◀ Нове видання драматичних творів Б. Грінченка. Друкуються і незабаром вийдуть в світ такі драматичні твори Бориса Грінченка: „На громадській роботі“, „Нахмарило“, „Серед бурі“, „На новий шлях“, „Ясні зорі“, „Степовий гість“.

◀ В справі Січинського. В Станіславові (Галичина) судили 5 тюремних дозорців, яких обвинувачували в допомозі Січинському, коли він утік з Станіславської тюрми. Троє з них виправдано, одного засуджено на 4 роки а другого на 3 до тюрми.

◀ „Петро Дорошенко“. Адміністрація була заборонила трупі Садовського (у Києві) виставляти нову п'єсу Старицької-Черняхівської—„Петро Дорошенко“ з огляду на те, що в ній, мовляв, є місця протидержавного характеру. Але це було якесь непорозуміння, і п'єса знову дозволена до вистави.

◀ На пам'ятник Тарасові Шевченкові у Києві вже зібрано більше 100000 карб., але наша національно гідність вимагає, щоб ми не спинались на тім, але збирали ще стільки-ж. Нагадаємо українцям, що зібрати жертви на пам'ятник Шевченкові дозволено правительством по цілій Росії.

◀ Заборона говорити... На ст. Сосновицях (Варш.—Віден. залізниця) вивішено циркуляра дирекції залізниці, який забороняє служачим говорити навіть між собою, приватно, не на російській мові.

Такого, здається, ще не бувало! Значить вже й дома не можна вживати рідної мови!

Фанько.

Історія повторюється.

Хто не знає, що польські колоністи на Україні инакше, як культуртрегерами себе й не називають. На Україну вони, бачте, прийшли не для того, щоб загарбати собі широкі та родючі українські лани і сісти паразитом на тіло українському народові, а для того мовляв, щоб виконати історичну місію

Не знаєте ви мабуть і того, що від Нікополя, як по Дніпрові водою на низ, то верстів 17, а як сухопуттю, то верстів з 17, є острів, де була Чортомлицька Січ. Цей острів не в приклад німецькій Хортиці, яка загубила в народі зовсім тепер історичну свою пам'ятку, зветься людьми ще й зараз «Січю». Ця Січ на-пів вже, коли не б'єше, розмита, знищена щорічними Дніпровими повідями, але й досі острів ще чималенький. Він належить до власности Великого Князя Миколая Михайловича, увіходячи в коло його великого тут маєтку, сливе у сто тисячів десятин, землі.

На цьому Січовому острові недавно була хатина, а в ній жив посесор-риболовнн, які віддаються тут біля острова на Дніпрі у посесії маєткам великого князя за добру платню, бо ж і-риболовні гарні. Осетри, тараня, оселедці Дніпрові тут ловляться. Посесорам-риболовнень і зараз є й повсяк час був жид. І таке вони завели на тому острові, що леле! Копали його за для льохів, а що вже усюду сміття, гною, бруду, калу, то й носом туди не совайся! І так велося довго, та може й зараз воно так було-б, коли-б ненароком не нагодилися гарна людина. Приїхав був з столиці головний управитель всіх маєтків тоді ще великого князя Михайла

водяться погордливо, нехтуюче. А наші люди все більше і більше аж намагаються тулитися до німців. До штунди численно пристають і на жаль тоді вже зовсім одрікаються свого всього рідного, намагаються навіть балакати по німецькому, або хоч по якому, аби не по своєму.

Оце я вам, земляченки, трохи де-що розповів з сього-часного тутешнього. Насмілююсь торкнутися де чого ще й старовинного; От-же певно ви не знаєте, що чимало, та й чимало річей різних і зараз тут переходується по де-куди старовинних, історичних і цікавих. От хоч-би наприклад у Нікополі, де була Микитинська Січа, у Покровській церкві один боковий вівтарь неначе музей Запорожських річей і світських і церковних. Між иншим є два фарбованих патрети старих Запорожців, титарів церкви запорожської, риза пошівська сутозлата і така важка, що не один піп тепер її не одяга, бо не зможе виносити її цілу службу і взагалі тут є багато де-чого. Цікавих, навіть жінок, охоче пускають в вівтарь оглядати старовину. Церкви тут володіють землями, якими їх обдарували ще запорожці і які за ними так і залипилися досі. Через те духовенство тут таке заміжне, як рідко де.

польського народу: нести світло культури на схід. А що український народ не прийняв тої культури і почав боротися з непрошеними культуртреґерами, то це треба пояснити його нездатністю до цивілізації. Цим також пояснюють ясновельможні ту зненависть та відразу до всього польського, які так засіли в душі українського хлопа. А засіли вони міцно, навіть там, де польське панування вже давно скінчилося, де од польського «культуртреґерства» зісталися тільки історичні записи, як, напр., на Правобережжі, одно слово «поляк» викликає глибокі почування зненависти, відрази та огиди. Український селянин ще не свідомий своєї історії, він не знає того як немилосердно колись збиткувався над ним польський «культуртреґер», але проте він його ненавидить. Знає, що ота зненависть має цілком інстинктовний характер, що вона увійшла в плоть і кров нашого селянина. А це страшна річ, бо з інстинктом важко боротися, тут безсилі і розум, і виховання. Польські «культуртреґери» доскочили того, що два братні народи, два сусіди стоять один проти другого, як закляті, непримирені вороги.

Так мусить бути завжди, коли до народу приходять не з щирим серцем, а з неправдою, коли топчуть під ноги його економічні інтереси, а національні святощі-мову, традиції, звичаї визнають за псячі, як то робили поляки.

На таку саму стежку ступили нові «культуртреґери» на Україні: Балашови, Чіхачови, Болотови, Антонови і т. и. Історія повторюється що до найменших подробиць. Той самий паразитизм, те саме знущання з народної душі. Нові колоністи, посівши українські лани і захопивши в свої руки все господарювання краєм, намагаються всіма силами, на зразок колишніх польських культуртреґерів, знищити все, що тільки являється ознакою нашого народу, яко нації. Кожного дня ми довідуємось про такі заходи. Недавно, напр., губернські земські збори на Харківщині вирішили, що в народних школах ні в яким разі не повинна допускатися матерня мова: навчання мусить провадитися російською мовою, бо вона, мовляв, більш зрозуміла українським дітям, ніж українська. Недавно також Полтавська земська управа, оголошуючи конкурс на популярні сільсько-господарські брошури, поставила конечною умовою, що брошури повинні бути написані російською мовою. А Кременчугський земський гласний і член управи п. Болотов звернувся офіційно до повітових агрономів, щоб ті виключили з ужитку всі українські книжки, бо того, мовляв, вимагає сама людність повіту. Навіть цих скільки фактів задосить, щоб змалювати собі яскраво страшну картину, як

працюють повітні культуртреґери коло піднесення культурного рівня нашого народу. А скільки то таких фактів, а може ще й більш гірких, не доходить до відома загалу!

Український народ в своїй масі ще не дійшов до національної свідомости, але він до того прямує. Зараз він не відчуває національних образ, але недалеко вже той час, коли таке безцеремонне поводження з його святощами, яке дозволяють собі Антонови та Болотови, глибоко разить його національні почуття і викликати зненависть та ворожнечу.

І предметом цієї зненависти та ворожнечі будуть не тільки ті добродії, що безпосередньо, власними заходами прислужуються до того, але, на жаль, і все те, що носить ознаку рускості: руська культура, руський народ. Історія повторилася досі, повториться й до кінця. Український народ ненавидить польського ділacha не тільки, як пана, але й як представника польської нації. Те саме мусить статися і в даннім разі, бо однакові причини викликають і однакові наслідки. Час би вже тим, що беруться нести нашому народові культуру, бути більш культурними: знати історію і розуміти її закони. Час би покинути ту думку, що український народ, тридцятимільйонну націю, можна переробити на великоросів. Не сталося це за часів повного занепаду українського життя, коли наша нація складалася з одних тільки темних гречкосіїв і крім пісні нічого не мала, то не станеться і тепер, коли у нас народилася своя, вірна і всею душею й тілом віддана народові інтелігенція, і коли ми вже можемо похвалитися перед світом великими культурними надбаннями. Але говоріть це людям, вся діяльність і всі помисли котрих направлені виключно до задоволення власних еґоїстичних інтересів. Після нас хоч потоп, це їх сердечна, потайна думка, хоч про людське око вони й підшиваються всякими ідейними завданнями, в роді патріотизму та служення національним інтересам російського народу. До цих добродіїв марна праця звертатися. Але є серед російського громадянства люди, для котрих дорогі не тільки інтереси хвили, нинішнього дня, але також інтереси будучини, для котрих слав'янська солідарність і мирне співжиття слав'янських народів не є пуста забавка сучасних слав'янофілів, а питання честі і совісти. До них ми звертаємося і закликаємо їх бути більш уважними до того, що робиться на нашій землі. Питання остільки серйозне, так глибоко зачіпає інтереси обох народів, що збувати його способом д. д. Родічева та Струве це великий гріх, і гріх не так може перед українським народом, як перед великоруським. Закликаємо їх не допускати

Михайловича тепер небіжчика. І був той управитель німець. І дарма що німець, а як людина з його культурна, то зацікавився він помалу і нашою старовиною, подивився він на острів, глянув на його та аж збентежився, а потім аж розгнівався: — що це таке? — Спитався він. — Оце так пам'ятка такої старовини! — Здивувався він. — Ех! — сказав він — не вміють-же, зовсім не вміють «Русские» (спасибі йому хоч на Русских звернувши) берегти, почитати своєї такої сідой, такої святої старовини. — Геть відсіля жиди і ніколи а ні його, а нікого такого иншого на цей лицарський острів не пускати! — Звелів він. І по волі знищили з жидом умови, відплачувалися йому й от, завдяки культурному чужоземцеві, тепер цей острів «Січ» де кілька років вже пишається волею. Ніхто його тепер вже не каля, не рие, не топче. Бур'ян тільки зараз росте по йому вільно, та розкішні осокори лісом на йому расплодилися. Залишився на острові розвалений льох, яма, яка, дивись, кому ще здасться коли-небудь за скарб історичний, та ще і в науку попаде.

Ще й тепер, як коли сусідні люди селяне нишпорючи по острову не рідко знаходять старовинні гроші, вимиті з ґрунту водою, інші різні, навіть і коштовні, Запорожські

речі. Інколи на острів наїздять і гості з околиць інтелігенції різного коліна, куліш варять, горілку п'ють, пісні співають.

А місцина якої краси там! Три річки тут, мандруючи до батька Дніпра, зійшлися до купи, з'єдналися, злилися, побраталися. Річка Лапинка, річка Чортомлик і річка Павлюк, злившись, обхопили острів з одного боку, а Дніпро з другого. І витворили вони купно з усіх боків острова безліч островків, проливів, заливів, цілий лабирінт виробили. От попливи тільки не знаючи, то заплутаєшся, певно заблудишся і не виберешся без допомоги.

Недалеко від Січі є село Чортомлик, але недавно його переіначили на Олексієвку. Церкву село захотіло в себе поставити і доти духовенство не дозволяло, поки назвисько село не переіначило. Вбачили в слові «Чортомлик» щось таке, що і церкви не можна було там дозволити. Тепер село Олексієвка, і — церква є! Але люди по звичаю, по пам'ятці все таки звуть це село Чортомликом.

Як раз-же новпроти острова «Січі» на великому березі, як гора, стоїть чимале село Капулівка. В Капулівці-ж є баба, а у тієї баби в горіді за хатою є могила, та не аби-яка мо-

до того, щоб історія повторилася до кінця, а вжити всіх заходів на те, щоб будучина принесла нам щире братське єднання двох так близьких слав'янських народів.

Ще брехня на українство.

Нещодавно телеграфічне агенство подало сензаційну відомість, піби ревізія українських кредитових закладів на Буковині викрила дефіцит 8.000.000 кор. Звістка ся була з підкресленням, що в тій справі скомпромітовані визначні Буковинські діячі України.

Ще перечитавши сю звістку були ми певні, що вона є виплід ворожих нам елементів. Тепер ми можемо подати навіть джерела усієї брехні, шитої білими нитками й вирахованої на те, щоб як небудь скомпромітувати український рух. Зважаючи на прикре враження, яке зробила ся звістка в широких кругах громадянства нашого, ми подаємо за «Ділом» ширшу статтю про сю справу й сподіваємось, що всі часописи у Росії, яку сю звістку подали, перекажуть зміст нашої статті, а передовсім зроблять се «Южный край» та «Утро».

Справа почалась так: В ч. 686 *Прикарпатської Руси* Московіфільської часописі появилася телеграма черновецького кореспондента сей часописи а в слід за тим і вступна стаття, в яких сей звісний орган очевидно з великим вдоволенням подав своїм читачам не-аби-яку вістк, що Союз українських хліборобських спілок на Буковині «Селянська Каса» покінчив на днях свою довголітню діяльність цілковитим крахом, що ревізія, проведена недавно в сій інституції з рамени фінансуючого її банку (*Ustredni banka ceskych sporitelien*), виказала виразнісінько не-аби-який, бо аж 8 мільонів корон виносячий дефіцит, що ся ревізія виказала великі грошові мальверзації бувшого директора «Селянської Каси» д-ра Когута і інших членів її управи, що сей великий дефіцит спричинило головню закупно маєтків посла Миколи Василька «Селянською Касою», за які плачено два рази тільки, кільки вони були справді варті, що наконець се мусить покінчитися масовою ліцитацією цілого майна всіх українських хліборобів, о скільки вони є членами українських кас і спілок на Буковині (а таких членів є понад 20.000)—і остаточно, що се мусить покінчити ся і цілковитою втратою всего великого політичного значіння Українців на Буковині.

В одній телеграмі і статі, хоч би навіть і *Прикарпатської Руси*, справді не можна подати більше сензації і очевидно

більше безмежної неправди. Одиною гідною товаришкою *Прикарпатської Руси* в сій згледі є тільки друга звісна газетка, *Czernowitzer Allgemeine Zeitung*, яка так же в однім своїм числі з дня 4 с. м. помістила ті самі вісти, що правда з виразним зазначенем, що провідникам української політики на Буковині не можна робити з того проводу ніяких закидів, немов би то вони наприклад збогатились при тім. На се вже не зважилась навіть звісна *Allgemeine Zeitung*.

З огляду на надто виразні цілі обох сих часописей що-до всего українства взагалі, а особливо що торкається поданих ним вістей про «Селянську Касу», відповідь на сі фантастичні речі зайві. Не о річ і не о правду йде сим часописям а о сі надто виразні, особливі цілі.—Успокоювати-ж нашої суспільности також не треба, бо тривожні вісти сих часописей про «Селянську Касу» на певно не затривожили і не затривожать нікого ані серед тісно звязаних з «Селянською Касою» кругів, ані нікого серед українського загалу.

Все-ж таки, щоби дати можливість нашому загалови, аби він не тільки так сказати-б принципіально не вірив в подібні вісти таких часописей, але щоби знав і фактичні докази, чому не можна вірити в такі пісенітниці, треба проти всіх наведених клевет завважити ось-що:

Передусім ніякої ревізії в «Селянській Касі» ані в сій, ані в попереднім році взагалі не було, коли помине ся ревізії надзорчої ради самої-ж «Селянської Каси». Особливож вістка, немов би чеський банк, який головню фінансує «Селянську Касу», перевів коли-небудь таку незвичайну ревізію в «Селянській Касі», є очевидним абсурдом, коли зважить ся, що сей чеський банк (*Ustredni banka*) від давних літ має своїх трьох мужів довіря в «Селянській Касі», з яких один веде книговодство «Селянської Каси», другий веде молочарський відділ, а третій провірює господарку в великих лісових маєтках «Селянської Каси». Мужі довіря чеського банку крім того, що самі ведуть найважливіші відділи «Селянської Каси», все є на засіданнях старшини а позатим дирекція черновецької філії сего банку сама очевидно дуже пильно все інтересувалася всіма справами «Селянської Каси», бо в сій «Селянській Касі» має чеський банк своїх кругло 7 мільонів корон. Сей фактичний стан вже сам собою доказує як найкраще, що передусім серед тих обставин являється неможливим і затрачене всего чеського капіталу в «Селянській Касі» і довголітнє закриване такого недобору управою «Селянської Каси», і нагле відкритє свого недобору якоюсь ще особлившою ревізиею чеського банку в «Селянській Касі». Правдою

було! Коли-ж поділили вигон під городи, то до баби в город і могила лицаря Сірка попалася. «Повышеніє получила!» Тепер вже од телят, та поросят утекла вода.

Іноді бува, що де-хто у Капулівку і навідається до тієї могили подивитися. А бабі то і користь. Самовара настанове, молочка продасть, от її і в кишеньку. Але баба наважувалася продати могилу з додатком до неї сажнів з 500 квадратних земельки і—за 500 рублів! Але, але хто-ж цю могилу купив-би у неї?

Підождемо німця, може той нам її викупить. А може, може, може, знаєте що? Може «жид»¹⁾ догадається тее?...

Доживемо, подивимось, побачимо, а поки що чолом вам всім, мої гарні земляченки!

Ачей швидко ще де обчім побалакаємо.

гила славетного, непобідимого атамана Кошового Івана Сірка, не аби-якого лицаря свого часу. Того самого Сірка, що мав написати відповідь Турецькому Султанові навпрямки по запорозькому, минаючи всяки вихилиси дипломатії. Землячок, бач наш, Харьківець, той Сірко, з Мерефи родом, Мереф'янин.—А чія могила?—Спитайте кожного у Капулівці і дитина мала навіть вам відповість:—Сірка Праворучки.—Сірка, то, Сірка, а чому-ж то так, що ще й Праворучки?—А тому що, вміраючи, він казав Запорозжцям після смерти відтяти йому праву руку і доки вона буде у них, у Запорозжців, доти й Запорозжже на світі буде. І, кажуть, Запорозжці й справді відтяти Сіркові праву руку і возили її з собою у всяких походах талисманом. От через віщо в народі Сірко ще і досі зветься «праворучкою».

Могила Сірка наприклад всіх звичайних наших степових могил, хоч не так-то щоб вже дуже висока. На могилі пам'ятником стоїт чимала стовбукувати гранитна камінька з вибитим на ній Хрестом і написом дати смерті Сіркової і де яких святих слів. Недавно, казали мені Капулівці, ця могила на вигоні була. Телята, свині, коні, лоша та і поросята паслися по ній, а об пам'ятника, наївшися, чухалися. Таке їм добро

¹⁾ Вживаючи слова «жид», застерігаємо, що воно не є лайливим, а вживається в Українській мові яко слово звичайне, в Галичині-ж воно навіть і урядове.

е, що в грудні м. р. були в «С. Касі» через кілька днів на виразне жадане самої «Селянської Каси» ревізори з «Загального Союзу хліборобських спілок у Відні» і що ті панови подавши «Селянській Касі» кілька загальних технічних уваг що-до виготовлення балансу за 1911 рік заявили, що прийдуть на ревізію до «Селянської Каси» з кінцем лютого цього року, коли вже буде готовий баланс за рік 1911 (який з природи річи не міг бути готовий вже в грудні 1911 р.), бо очевидно тільки такий біланс може бути підставою ревізії. Отже ревізія відбудеться тільки з кінцем цього місяця. В часі свого побуту віденські ревізори навіть не вдавалися в перевірку книжок і рахунків «Селянської Каси» і не предложили «Селянській Касі» ніякого ревізійного звіту по сьогоднішній день. На особливим засіданню в міністерстві рільництва дня 15 і 16 січня с. р. на яким обговорювано фінансовий стан національних Союзів на Буковині, знову заявили представники віденського загального союзу хліборобських спілок, що покищо вони не можуть висказати свого слова про «Селянську Касу», бо не переведено ще ревізії.

На сій конференції, що правда, додав ще представник віденського «Загального Союзу хліборобських спілок», що пасива в «Селянській Касі» виносять кругло 12 мільонів корон, проти яких в активах «Селянської Каси» є кругло 4 мільони корон уділених райфайзенським касам, а решта пасивів, себто кругло 8 мільонів корон має покриті в нерухомім маєтку «Селянської Каси» (кругло 1.000 моргів в Руській Банилові, 700 гектарів в Патрівцях, 450 моргів в Михальчу, около 100 моргів в Ростоках, кількадесят моргів в Мареничах, около 1.500 гектарів ліса в Вамі, ліс в Руській Молдавиці, в яким трачка «Селянської Каси» ріже річно около 20.000 м³, прекрасну реальність в Чернівцях і кілька інших парцель в Чернівцях, в Вікні і т. д.), в товарнім і молочарським відділі (який дуже гарно виплачує ся), в круглій сумі 1.200.000 корон, яку винні «Селянській Касі» її довжники в цінних паперах і інших активах, однак кожний, сьє-так-обізнаний з касовим діловодством розуміє що сих 8 мільонів корон є пасивами (проти яких стоять названі висше актива), а не дефіцитом «Селянської Каси».

Навіть *Allgemeine Czern. Ztg.*, (яка вже в числі з дн. 8 с. м. по комунікаті «Селянської Каси» оголошенім в сій справі в *Bukow. Post* почала по можливості оминати своє неприємне становище в цій справі) подаючи вістку про віднайдений «дефіцит» в «Селянській Касі» в сумі 6—8 мільонів корон, виразно додає, що проти сього «дефіциту» стоять «Realitäten» unbewegliche Güter sowie angeblich lukrative Holzgeschäfte». Отже хто се вміє читати, той і на підставі сього мусить пізнати, що о мільоновім дефіциті нема тут мови. Що кореспондент *Прикарпатської Руси* не вміє сього читати, се нікого не дивує, але на підставі сього можна і треба заявити, що звисні «палати на леді» є тревалійші і реальнійші від всеї фантастичної будівлі, яку *Прикарпатская Русь* почала ставити на фундаменті очевидної неспосібности думати у свого кореспондента. Що *Slowo polskie* з д. 7. с. м. повторило сі вісти за *Прикарпатською Р.*, се хіба также звичайна і зрозуміла справа і обом сим часописам можна широ іратувати, що мають такі певні і розумні інформації.

Не від річи буде ще згадати на сім місці, що чеський банк, який через цілий час вів таку докладну контролю в «Селянській Касі», уділив сей банк «Селянській Касі» знову великий новий кредит. Як дасться се погодити з викритим величезного дефіциту в «Селянській Касі» при нагоді ревізії «Селянської Каси» з рамени сьогож таки чеського банку, сього мабуть не пояснить навіть сам шановний кореспондент *Прикарпатської Руси*.

Абсурдом і фантастичною видумкою являється закид *Прикарпатської Руси*, що при сій «ревізії» викрито мальверзацій членів старшини в «С. Касі», не тільки тому, що такої

ревізії взагалі не було, але і тому, що знову навіть *Cz. Allg. Ztg.*, на якій донесеню оперся кореспондент *Прикарпатської Руси* виразно каже, що «Korruptionsriecherei» і «unlautere Manipulationen der leitenden Persönlichkeiten» є виключені. Такою самою фантастичною видумкою є се, немов-би то сей дефіцит, якого вартість вже добре знаємо, повстав відси, що «Селянська Каса» закупила добра від посла Миколи Василька. Се пояснене «дефіциту», на яке знову не зважилась навіть *Cz. Allg. Ztg.*, очевидно також наклеп. «Селянська Каса» ніколи не купувала ніяких маєтків від посла Василька! Одна тільки прекрасна хата, в якій міститься тепер «Сел. Каса», належала колись до посла Василька, але «С. Каса» купила її нажалъ вже не від п. Василька, а якувтрату понесла «Селянська Каса» в сім купні, нехай зволить поінформуватися кореспондент *Прикарпатської Руси* у людей, які розуміються на тім і нехай повідомить про се свій шановний орган. Поза сим треба додати, що посол Василько навіть ніколи не належав і не належить ані до старшини, ані до надзирачої ради «С. Каси».

Лишається ще основана на всіх попередних видумках остання видумка кореспондента *Прикарпатської Руси*, а саме, що вже небавом всі українські каси і спілки на Буковині а з ними очевидно цілі громади жде неминуча ліцитація. На се треба заявити коротко, що навіть як би був який дефіцит в «Селянській Касі», то конкурсу «Селянської Каси» і її членів не буде! Про се не двозначно говорить протокол списаний у Відні д. 16, падолиста м. р. підписаний міністерством скарбу і рільництва, чеським банком, краєвим правительством, краєвим віділом, «С. Касою» і волоським союзом. Екзекутивні кроки проти «С. Каси» міг би робити хіба чеський банк а в сім протоколі є сказано, що сей чеський банк не сьміє ані виповісти нагло кредиту «С. К.» ані взагалі вдаватися в екзекуційне поступоване без зіволена краєвого правительства і віділу краєвого, під загрозою звороту кругло 4 мільонів корон, якими правительство, згл. буков. гр. правосл. релігійний фонд виратував волоський Союз перед конкурсом в падолисті м. року. Очевидно не лиш «С. Касі», але навіть чеському банкови не грозить з сеї рачії жадна втрата, бо чеський банк знав, що і чому підпадає. Що серед таких обставин не може бути й бесіди про упадок політичного значіння Українців на Буковині, се ясне.

Ціль *Прикарпатської Руси* і *Allg. Ztg.* также ясна. Остання рада би крім інших політичних цілей змести з лиця всякі хліборобські союзи, аби жидівські лихварі знову могли погуляти між нашими мужиками а *Прикарпатская Русь* хотіла би дискредитувати Українців і відвернути увагу своїх приклонників волоського союзу на Буковині, якому буковинські русофіли повірили свої каси, здається, не на превелике своє щастє членів сих кас.

Офі.

В наших Карпатах.

У горах Карпатах, по їх хребті й схилах, як орли гніздяться цілі сотні Українських родин, так званих: бойків, лемків, гуцулів—нащадків Українців Данилевих (княжих) часів. З ними знайомлять нас трохи наші вчені, про їх писав Баян Буковини—Федькович; як в панорамі передав він нам мешканців чудових Українських гір. Федькович, як артист, маляр, пречудесно увіковічив нам тих левів нашого заходу, народня дума обезсмертила нам їхніх гетьманів-ватажків: Довбуша, Боюрака, Мартинчука, Бойчука то-що. Устиянович дав нам теж два поетичні малюнки з того мало нам відомого Українського етнографізму. Северин маляр і письменники Стефаник, Кміт і др. милуються бойком, лемком, гуцулом. Польський поет Коженювський пише «Górale» з життя Кар-

патських козаків, але це все тільки слабкі відбитки з коло-сальної величі чарівних гір! Цей, на пів живий зараз люд, живе на заході й попліч з грубою силою непроханих сусідів, був колись вільний, як запоріжець, про котрого співаєм в думі:

Козак пана не знав з віку...

Топірець (палиця), рушниця, пістоль—от вся зброя гірських левів, аби боронитися від непроханої панської опіки. З медведем «вуйком» ідуть вони сміло на двобій, і це—слава «легеня».

Зломати цей нарід фізично не вдавалося навіть австрійському урядові до останніх часів, поки «наші» Культуртрегері—«gospodarze» не прищипили нашому здоровому організмові пранців. І ось ці епігони по трохи вироджуються! Але й відроджуються!.. Відроджуються діти й сучасники автора «Слова о полку Ігоревім», мова котрого домінує ще й тепер між ними¹⁾, сини Червоної Руси, про котру писав літописець Нестор, оборонці Європи від Батия, помішники Росіян на Куликовім полі: відроджується цей кляпот нашого землі, про котру писав так надхненно автор «Слова о Полку Ігоревім»: «Високо сидиш ти (Ярослав Осмомисл) на своєму золотокованому столі князівському»...

Як в житті звичайному бувають рахунки і пестуни долі, так можна нажалі сказати й про науку. Будем роздиратися за Грецію, за Шекспіра, а за людей, що під носом у нас ані моргнем. Є люде, що весь вік сліпають над словом яким небудь єгипетським, гієрогліфним, а не нахилимось почути слова, пісні нашого рідного брата, а їх так рясно, така маранча! І от замість істориків, учених, хай їм буде сором, беруться за це святе діло люде навпаки Христовій причті—з одним таланом. Виучують бойківську, лемківську, гуцульську мову, пишуть на ній п'єси, складають труп, і зворушують, будять до життя затуркане наше плем'я. Не що давно пішла чутка, що між тими епігонами виникла думка видавати свою часопись «Підгірянський дзвін», на своїй своєрідній мові... Яка повинна бути це радість для філологів!, не менша, думаю, як художні вироби Мегеденюка й бр. Шкрибляків для мистця—етнографа.

Який багатий наш лексикон, скільки скарбів—багатства дає Лівобережжю Правобережжю для нашої мови, а скільки більше відвіжила-би ся наша мова від ужитку Карпатських вимов, використовуючи з їх слова для заміни в нас всяких польонізмів і русізмів! Досі, отверто кажучи, ми з Карпат опріч топірів, та де чого з орнаменту, і то не в великій мірі нічого не взяли, а ще менше їм дали. Але відроджуються земляки «славного Митуси», дружина Ярослава Осмомисла, що потугою своєю підпирала колись гори, що заступала путь королеві (угорському), зачиняла ворота на Дунай²⁾.

Книжки, надіслані до редакції „Снопа“.

Видавництво „Криниця“.

- 1) Майорський—Оповідання, ц. 6 к.
- 2) С. Васильченко—Ескізи, ц. 5 к.
- 3) С. Васильченко—На перші гулі, ц. 5 к.
- 4) М. Левицький—Оповідання, ц. 5 к.
- 5) Н. Романович—Оповідання, ц. 5 к.
- 6) П. Воронін—Такий самий, ц. 5 к.
- 7) П. Воронін—Коло церкви, ц. 5 к.

¹⁾ До речі де які вчені роблять через те згода, що автором цієї поеми був «русин».

²⁾ Докладніше про їх у Шухевича, Хведора Вовка—у пам'ятковій книзі, присвяченій проф. М. Грушевському, у д-ра Франка, Щурата то-що.

Переписна редакції.

Ромен. д. Г. Сурмаченко. Вірші одержали. Один візьмемо. Дякуємо.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

„Сніп“ можна купувати:

- у Києві, книгарня „Старина“ Безаківська 8;
- в Одесі, книгарня „Діло“ Конна 11;
- у Катеринославі, 1) крамниця А. И. Єфанова у Г. Герасимової; 2) книгарня Лозинської;
- у Херсоні, Український Кіоск „Початок“
- у Ромнах, книгарня Габінського.

українська книгарня в Харькові

Рибна ул., 25.

Має великий вибір всіляких книг, карток і пот. Каталог новий випускається даром.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА р. 1912

на український місячник літератури, науки й громадського життя

Літературно-Науковий Вістник

ЩО ВИХОДИТИМЕ ДАЛІ КНИЖКАМИ ПО 12—15 АРК.

З тою-ж програмою і тими-ж співробітниками. Міститиме белетристику оригінальну й переклади—повісті, оповідання, драми, поезії, статті з української історії, літератури, суспільної економії й інших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно-політичного життя; критику й бібліографію.

Редакція і головна контора: Київ, В.-Володимирська 28.

Контора львівська: ул. Супінського, ч. 17.

Передплата для Росії: на рік 8 руб., за пів року 4 руб. 50 коп.

Для незаможних учнів, студентів, сільських учителів і учительок, нижших школярів, робітників і селян знижена на 6 рублів (коли вони передплачують журнал просто з контори).

Можно виплачувати кожного місяця по 1 руб., поки збереться повна передплата, а журнал посилатиметься зараз.

Книгарням і всяким посередникам від передплати 5% (коли вона повна 8 руб.) і виплачується вся відразу. Комплекти журналу за попередні роки продаються по 8 руб.

Приймається передплата на 1912 рік на українську газету

„РАДА“

РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ

Газета політична, економічна і літературна.

Виходить у Києві щодня опріч понедіжків і днів після великих свят.

„РАДА“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети. До СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ“ запрошено визначніші літературні й наукові сили.

„Рада“ має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Європи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначних містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ“ з приставкою і пересилкою в Росії: На рік—6 р., 6 міс.—3 р. 25 к., 3 міс.—1 р. 75 к., 1 міс.—65 к.

Всім передплатникам, що виплатять ШЕ ШІСТЬ РУБЛІВ буде вислані

„СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ“

премірований Рос. Акад. Наук. і виданий під редакцією Б. ГРІНЧЕНКА, 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб. без пересилки.

Адреса: Київ, Вел. Підвальна, 6. У Харькові приймається передплата в Українській книгарні—Рибна ул. Редактор В. Яновський Видавець Є. Чикаленко.

Можно замовляти з англійського, французького та російського краму в магазинах

Бр. КАРПОВСЬКИХ

ОДЕЖУ: ЦИВІЛЬНУ І ВІЙСКОВУ.

Величезний вибір брилів, шапок, капелюхів, хутряних жіночих брилів, рукавиць і шап. Адреса: Харькіа, Катеринославська в. № 4 і Університетська горка. Тел. 638.